

Epistola dedicatoria (Fr. Lucas) libello Notarum ad varias lectiones praefixa.

Illmo et R^{mo} in Christo Patri ac Domino, Roberto Bellarmino,
S.R.E. Cardinali, Archiepiscopo Capuano, Franciscus Lucas.

Cum, superioribus annis, Ill^{me} ac R^{me} Cardinalis, tractandis sacris evangeliiis incumberem, et veterem vulgatamque versionem latinam, una cum graeco fonte ob oculos propositam, explicandum mihi sumerem: putavi mearum partium esse, ut et varias omnes lectiones, sive graece, sive latine occurrentes, annotarem, discuterem, examinarem; denique eam quae genuina esset, sive fontis graeci, sive versionis latinae, quoad eius a me fieri posset, indicarem, et a spuris distinguerem. Et quamquam breviter id et compendiose, notisque potius quam multis verbis, conarer praestare: tamen ne commentarius quem ita fabricabar, ut unum ubique simplicissimum ac verisimillimum loci sensum ponere ac prosequi contentus esset, lectionum varietate oneraretur; statui, libellis duobus ad calcem commentarii additis, seorsum id agere, praesertim cum Suae Sanctitatis mentem esse intelligerem, ut lectiones varias ad marginem ipsius sacri textus minime annotarentur; duobus inquam libellis, uno de graecis, altero de latinis varietatibus agente. Vidimus saepe libros, praesertim sacros, studio nec parvo, nec infelici, a notariorum vitiis emendatos, dum frequenter excuduntur, brevi in eadem vitia relapsos, inscitia ple-
rorumque, veritatem prae inolitatis vitiis mox reiicientium. Id ergo ne similiter contingeret sacris textibus, quos in commentario mihi proposueram explicandos, graeco regiorum, et latino Sixtinorum bibliorum (quibus non facile exstant alii eiusdem generis integriores) ne, inquam, hoc idem eis accideret, hoc est, dum frequenter recuduntur, in antiqua iamque semel sublata vitia relaberentur, et, si quidem accideret (quod profecto fieri coeptum observavimus) facile esset restituere: visum est mihi consultum, brevibus indicare rationes

/ emendationum quae insunt textibus istis; aut si non rationes, certe distinctiones genuinae lectionis a spuria, quando res clara est: postremo sicubi dubitandi causa remanet, an illorum lectio sit genuina germanaque, sive fontis sive versionis vulgatae Scriptura, nihil quidem in illis mutare, sed annotare dumtaxat quid inveniam, relinquare autem Suae Sanctis, et eorum quibus illa hoc commiserit auctoritati, ut loca, si quando videbitur, mutant: nec enim cuiusvis esse debet mutare pro arbitrio. In his igitur duobus libellis, uno graecas, altero latinas evangeliorum librorum varietates explicante, 10 haec mihi servatur methodus, ut primùm proponam, in graecis quidem, eam lectionem quae est Regiorum, in latinis autem, eam quae est Sixtinorum bibliorum; deinde adferam eam quae ab illa variat, nec adferam eam quae ab illa varias, nec adferam tantum, verum etiam quo distinguatur describam, quando differentia exigua est (ut saepe est) 15 ne vel in hoc ipsum correctorium irrepit error (quale exemplum in quibusdam manuscriptis correctoriis vidimus) postremo, si quidem nihil verisimilitudinis habeat, uno eam verbo reprobem; si quid vero habeat, id paucis exponam. Quanquam vero huiusmodi quid non ita primum praestare conatus sim, edito libello de Romanis correctionibus, 20 adhibitis in latinis illis, Sixti Quinti iussu recognitis libris: hic tamen aliquid amplius, et illud idem plenius, praestare conor, in quatuor evangeliis, non latinis solum, verum etiam graecis. In hoc porro negotio, etsi oculorum animi mei caliginem fateri merito debeam, eo tamen maiorem mihi fidem spero adhibendam, quo diutius, a 25 iuventute inquam (quod tu Ill^{me} Domine nosti) in eo versatus sum, et accuratius olim ac prolixius simile argumentum tractari, notationibus in varias bibliorum lectiones editis. Quidquid autem illud est, quod hic a me praestitum est, ut vehementer cupivi probatum esse iudicio R^{mae} P^{tis} Tuae: ita volui Ill^{mae} D. T. nomini esse dedicatum, 30 tres potissimum ob causas: unam, ut exstaret mnemosynon animi mei erga te grati, quod me olim humanitas tua, cum Lovanii theologiae

1 / professorem ageret, admittere dignata fuerit ad familiaritatem, et Romam quoque reversa non minimis benevolentiae argumentis prosequi. Alteram, quod celebritas doctrinae tuae, toto orbe terrarum fulgentis, qua fit, ut catholicae quidem ecclesiae lumen, haereticorum autem huius temporis malleus habeatis et sis, tutum me reddere poterit ne vel haeretici scriptis meis abuti, vel catholici non visa damnare audeant (qua de re conquerendi materiam mihi praebet Chronologia Genebrardi anno 1585 edita) nemo enim te solidius potest iudicare, quam non haec ad graecae latinaeve editiones, sed ad librariorum, qui eas editiones negligentius descripserunt, errores auferendos et exterminandos colligantur: ut praeteream, quod maior varietatum pars, in verbis potius consistat quam in rebus, magisque ad exactam quam ad necessariam faciat corrigendi rationem. Postrema causa est, ut si prudentia tua iudicet, hoc scripto a me adferri, quod 15 ad graecum latinumve evangeliorum textum, exactius etiam quam hactenus a librariorum vitiis vindicandum, facere possit, ipsa, si dignum censeat, ad suam sanctitatem, a cuius ut consiliis, referat: ut illius auctoritate, quod minus emendatum hactenus esse posset, perfectiori integritati ac nitore restituatur. Dignaberis igitur, illme 20 et R^{me} Domine, hoc munusculum aequi boni consulere, et grati memorisque animi monimentum hilari vultu accipere: interea ego non omit- tam, quin Dominum Deum sacrificiis precibusque solicitem, ut te diu nobis et ecclesiae catholicae servet incolumem. Audomaropoli Arthesiorum, pridie nonas septembris, anno quinto a sexcentesimo et mil- 25 lesimo.

Notarum ad varias lectiones in quatuor evangeliiis occurrentes libellus duplex: quorum uno graecae, altero latinae varietates explicantur: auctore Francisco Luca Brugensi, Ecclesiae Cathedralis Audomaropolitanae theologo et decano. Antwerpiae, ex officina Plantiniana, apud J. Moretum, 1606. 30